

Ballingschap

Wij zijn nog steeds dezelfde mensen, we zijn nog steeds dezelfde gemeenschap, De olijftak, en toch is er veel in onze wereld veranderd.

Het leek mij vergelijkbaar met een fenomeen in de bijbel, dat ballingschap heet. Dat is zowel een fysieke als een spirituele realiteit.

Psalm 137 is een droevig lied. Het joodse volk zit in ballingschap. Ze zijn naar Babel gevoerd, onder vreemde bezetting. Ze wonen niet meer in het beloofde land. Ze hebben geen tempel meer. Van de ene dag op de ander verandert de wereld. Ze zijn hetzelfde gebleven en toch verandert de wereld. Hoe nu verder? Kunnen zij nog Gods liederen zingen op vreemde bodem?

Psalm 137

- 1. Aan de rivieren van Babel, daar zaten wij treurend en dachten aan Sion.*
- 2. In de wilgen op de oever hingen wij onze lieren.*
- 3. Daar durfden onze bewakers te vragen om een lied, daar vroegen onze beulen: 'Zing voor ons een vrolijk lied uit Sion.'*
- 4. Hoe kunnen wij zingen een lied van de HEER op vreemde grond?*
- 5. Als ik jou vergeet, Jeruzalem, laat dan mijn hand de snaren vergeten.*
- 6. Laat mijn tong aan mijn gehemelte kleven als ik niet meer denk aan jou, als ik Jeruzalem niet stel boven alles wat mij verheugt.*

Waar gaat het in de bijbel over ballingschap?...

De vraag is eerder: waar gaat het in de bijbel **niet** over ballingschap... De tuin van Eden, Kaïn naar een ver en woest land, Noah in zijn ark, Abram in Egypte, Jozef in Egypte, het hele volk in Egypte, Mozes in de Sinaïwoestijn, het volk in de woestijn, het volk verstrooid over de hele aarde, het volk in Babel, Jezus naar Egypte, Johannes op Patmos...

Ballingschap is een cruciaal woord in de bijbel. Ballingschap is de geestelijke toestand waarin wij leven... zo eigen aan het mens-zijn. De wereld rondom je is een andere dan die die aan je wensen en verlangens voldoet.

Waarom gaat het vandaag over ballingschap?

Omdat ook deze bijzondere tijd waarin we leven wat doet denken aan een ballingschap. Het is een kans om daar vandaag eens dieper bij stil te staan.

Ballingschap is het vertoeven, wonen op een plek waar je liever niet wil zijn, niet dat het daar niet goed is, maar je had het niet zo gepland. Ik denk spontaan aan de mensen die vastzitten. Die zijn er in onze kerkgemeenschap ook.

Eigen aan een ballingschap is dat je cruciale dingen bent verloren. Voor Gods volk was dat hun beloofde land, hun eigen feesten en gewoonten, het godsbeeld zonder beeld en als hoogtepunt en samenvatting van dat alles: de tempel. Die was er niet toen ze naar Babylon moesten verhuizen. Hoe zou het ook. Het was daar dat Abram uit werd weggeroepen, het was daar dat men een toren wilde bouwen om boven God te staan...

Ook in de coronatijd zijn we veel verloren. Het knuffelen – op bomen, huisdieren en huisgenoten na, het slenteren in de winkelstraten, het doelloos winkelwaar bekijken, plezier maken met een hoop vrienden, hoesten en niezen zonder je te moeten verantwoorden, de autonome keus om bij ziekte wel of niet te gaan werken. Maar ook kerkdiensten, gemeenschap, vliegtuigreizen, vele ontspanningsmogelijkheden en cultuur, kortom, datgene wat onze Vlaamse cultuur Vlaams maakte, samen met een mengelmoes aan leuke importgewoonten, dat is er niet meer zoals het er was. We lijken in een andere wereld te plaatsen. We herkennen nog wel de basisdingen en we hebben er een andere cultuur bijgekregen. Net zoals men in Babylon het goddelijk leiderschap en het veelgodendom erbij kreeg, hebben wij ontsmetting en afstand en bijzonder dynamische draaiboeken erbij gekregen.

En we denken er voortdurend over na: hoe kunnen we datgene wat voorheen tot onze cultuur behoorde aanpassen aan de nieuwe cultuur, zodat we 't toch op één of andere manier terug kunnen beleven, al zal het niet helemaal zijn als voordien.

Dat is exact de vraag die Gods volk zich voortdurend stelde. Zoals in de psalm verwoord: een bewaker vraagt ons een lied te zingen, maar kunnen wij dat wel,

is het geoorloofd een lied van God te zingen, op vreemde bodem? Daar moet over nagedacht worden.

Nu ook in ballingschapstijden wordt er gehuwd en worden er kinderen geboren. En die kinderen groeien op in die nieuwe wereld en vinden dat normaal. Ik ben tussendoor een miniverhaaltje van twee bladzijden aan het schrijven over postcoronatijden en wat de kansen zouden kunnen zijn. Het gaat over een jongen en een meisje die met hun grootmoe naar een toneelstuk gaan. Grootmoe heeft hen getrakteerd – kaartjes waren wel héél duur vanwege alle veiligheidsvoorschriften; iedereen zit bv. in glazen cabines. Grootmoe had hen meegenomen, omdat het toneelstuk gaat over de demonstratie voor de vrijheid in coronatijd, waaraan zij zelf nog heeft deelgenomen en helaas verloren heeft, wat duidelijk mag zijn. De jongen en het meisje willen verkering, maar het ministerie van Volksgezondheid moest dat goedkeuren, dat ze in elkaars contactbubbel konden worden opgenomen. Die avond, kijken zij met walging naar het theaterstuk, waar mensen zonder toestemming, zonder bescherming een wildvreemde kussen. Grootmoe geniet ervan om die vrijheid terug te zien, maar krijgt een discussie met haar kleindochter over het feit dat er in die tijd dieren op de borden lagen en dat ze halfzus had, waarvan niemand wist wie de vader was. Kinderen en jongeren die opgroeien in die nieuwe wereld denken ook heel anders en kunnen het normaal van ons best wel verschrikkelijk vinden. De titel van mijn stuk is – echte relaties; net zoals we bij het HIV-virus ons gedrag hebben moeten aanpassen, zal dat bij corona niet anders zijn, zolang het onder ons leeft.

Net zoals in de ballingschap moeten wij ons ook aan nieuwe omstandigheden aanpassen – wat niet altijd zonder stress verloopt.

Nu Gods volk zag ook dat de nieuwe generaties zich aanpasten en dat is natuurlijk een gevaar voor de eigen identiteit, zeker als je in een andere cultuur leeft. Daarom begon men na te denken over: wie ben ik? Wat is voor mij belangrijk? Dat zijn trouwens vragen die je nu overal op social media tegenkomt. Wie zijn wij? Wat is voor ons belangrijk en wat zou moeten teruggeschroefd worden – wat kan echt niet meer in deze tijd – hoe kunnen we op een positieve manier reageren op deze crisis, wat kunnen we eruit leren?

Gods volk schreef de verhalen op. Ze begonnen met Genesis 1 en 2: wie ben ik? Ze vervolgden met hoofdstuk drie en vier: het hoofdstuk van de eerste zonde en de eerste moord, het antwoord op de vragen: waar ben ik? Dat vraagt God

aan de mens na de zonde: Adam waar ben je? Tja, ik ben naakt, daarom heb ik me verstopt...

Eerst vrijwillige ballingschap achter een boom en daarna de verbanning uit Eden.

In zekere zin zijn we allemaal uit Eden verbannen. De wereld waarnaar we verlangen is niet onder ons, omdat wij die in de weg staan. Het woord voor beloofde land, erets, is verwant met ratsah en dat betekent verlangen. Het beloofde land is het land waarnaar we allemaal verlangen.

Van de ballingschap gaat het verlangen uit naar iets nieuws, iets beters, misschien ook naar iets wat is geweest, of waarvan men zich meent te herinneren dat het er is geweest.

Maar we kunnen niet naar Eden terug, naar het één zijn met de schepper. De kloof tussen beide werelden is te groot. Wij zijn wel beeld van God, maar gelijken we ook op Hem in zijn diepste wezen?

Er was er één die op God leek in zijn diepste wezen. Dat was Jezus, tevens ook diegene die de grootste ballingschap ooit heeft doorgemaakt, die maar door te maken valt: van bij God is hij tot bij de mensen gekomen, van verheven boven alles, tot nederig in alles, als een lam dat naar de slachtbank wordt geleid.

Dat Hij tot het uiterste is gegaan, heeft tot een collaps geleid van alles wat ons tegenhoudt om echt op God te lijken. We zien nog barensweeën, het is er nog niet helemaal, maar de kloof is gedicht, wij kunnen weer tot God gaan en met hem wandelen in de tuin van Eden, niet beschaamd omdat we naakt zijn, maar vergeven en bekleed met Christus' liefde.

En net zoals de ballingen in de herinnering leefden van hun eigen land, zo mogen wij in perspectief vooruitkijken naar het land van Gods verlangen en dat mag ons elke dag inspireren om mens naar Zijn beeld te zijn.

Gebed

Eeuwige God,

U die altijd met ons wilde wandelen,

U die ons maakte, de adem inblies, als wezens die op U lijken,

Wat zijn wij dankbaar dat we tot U kunnen komen, zonder tussenweg, de kloof is gedicht.

Wij leven als vreemdelingen op aarde, maar wij mogen nu al bij U het land van ons verlangen ervaren, wij mogen inspiratie daaruit meenemen voor de wereld waarin wij leven.

We willen U vragen om vergeving waar wij tekortkomen, waar we het doel missen. We willen U danken voor uw nabijheid, niet vanzelfsprekend, zoals wij mensen zijn.

Wilt u ook onze zorgen aannemen, onze kleine zorgen en onze zorgen voor de grote wereld...

Ontferm U Heer over allen die dat nodig hebben, neem allen stevig vast in uw grote vaderarmen, opdat wij daarin geborgen en gedragen mogen zijn. Amen.